

NIENAWIDZIEĆ (204) *vb impf*

nienawidzieć (167), **nienawidzić** (7), nienawidzieć *a.* nienawidzić (30); nienawidzić *MurzHist* (3), *MurzNT* (4).

[*Za postaci wątpliwe uznano praes, imp i part z tekstów, w których nie ma zaświadczonej pewnej odmianki z inf, praet lub con. Formy praes, imp i part z tekstów, gdzie występuje odmianka pewna, zostały pod nią podciągnięte. Użycia z BierEz uznano za odmiankę „nienawidzieć”, bo tak w tym tekście s.v. NIENAWIDZIEĆ SIĘ].*

W pisowni łącznej (174), w rozłącznej (30).

Oba e jasne; -ą- (181), -a- (9); -a- Calag; -ą- : -a- MurzHist (2:1), MurzNT (3:1), Leop (23:1), BibRadz (10:1), Mącz (2:2), BudBib (10:1), SkarŻyw (8:1).

inf nienawidzieć (11). ◇ praes 1 sg nienawidzę (12) [w tym: -e (1)]. ◇ 2 sg nienawidzisz (9). ◇ 3 sg nienawidzi (61). ◇ 2 pl nienawidzicie (1). ◇ 3 pl nienawidzą (46). ◇ praet 1 sg m nienawidziiałem, -m nienawidziiał (7). ◇ 2 sg m nienawidziiałeś, -ś nienawidziiał (3). ◇ 3 sg m nienawidziiał (13). ◇ 2 pl m pers nienawidzieliście, -ście nienawidzieli (2). ◇ 3 pl m pers nienawidzieli (14), nienawidzili (1) MurzHist. ◇ plusq 3 pl m pers nienawidzieli byli (1). ◇ fut 2 sg m nienawidzieć będziesz (2). ◇ 3 sg m będzie nienawidzieć (1) BudBib, będzie nienawidziiał (1) WujNT. ◇ 3 pl m pers będą nienawidzieć (2), nienawidzieć będą (2); będą nienawidzieć Leop; nienawidzieć będą BudNT; będą nienawidzieć : nienawidzieć będą WujNT (1:1). ◇ imp 2 sg nienawidź (1). ◇ 2 pl nienawidzcie (1). ◇ con 3 sg m by nienawidziiał (6). ◇ 3 pl m pers by nienawidzieli (1) CzechEp, by nienawidzili (1) MurzNT. ◇ part praes act nienawidząc (5).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

Bardzo nie lubić; odise PolAnt, Vulg, Mącz, Modrz, Calag, Calep, Cn; odio habere PolAnt, Vulg; aemulari Mącz, Vulg; invidere Mącz, Cn; exosum habere Vulg; odio persequi Modrz; abhorrere, aspernari, exodisse, flagrare odio, odium gerere a. habere Cn (204) : PatKaz III 152v; AEmulus, Ten który zayrzy zawiści/ álbo nienawidzi Mącz 4b, 4b, 414b; nienawidzieć á nieprzyjaćielńkie nácierác ná tego/ ktory fię zda iakoby zblądził/ ieft rzecz człowieká frodze iádowitego ModrzBaz 65; Calag 265b; Osus – Ten ktori nienawidzi. Calep [724]a, [724]a.

nienawidzieć kogo (G) (27): HistJóz B4v; BierRozm 12, 18; Wybawił ye s pośrzod tych co ich nye nawidzyeli LubPs Y2v, Y3v, eev, hh5v; Leop Sap 12/4, Apoc 17/16; Nie nawidziiałem zgromádzenia złońnikow BibRadz Ps 25/5, 2.Reg 13/15; BielKron 229, 261; corkę moię dałem mężowi temu zá żonę/ y nienawidzi iey. BudBib Deut 22/16; WierKróc A3v; BudNT Apoc 17/16; KochPs 204; CzechEp *2, 14, 22; Phil E2; Haeretykow nienawidzi Bog y wierni iego. WujNT 844 marg, Yyyyy4v, Cccccc2; PowodPr 66 [2 r.]; SkarKazSej 673b.

nienawidzieć czego (37): BierEz M; ForCnR E3v; BielŻyw 67, 72, 145; Ale grzełńnikow śmyerć będzie zówždy w froyey złości Y tych ktorzy nyenawidzą tu fprawyedliwości LubPs I2, C3v, dd, hh5v; ktory nienawidzi łákomstvá/ długie będą dni iego. Leop Prov 28/16, Prov 6/16, Sap 11/25, Eccli 21/7; BielKron 94; GórnDworz H7; kto nie nawidzi duſze fwey ná tym świećie/ ku wiecznemu żywotowi záchowa ią. GrzegŚm 26; WujJud 158v; Brzydę fię ią pychą Iáhákowową/ á páłacow ie⁸⁰ nie nawidzę BudBib Am 6/8, Ps 118/163, Prov 26/28, Eccli 15/11; SkarŻyw 153; ArtKanc H18v;

ZawJeft 24; WujNT Ioann 3/20, 12/25, Rom 7/15, Apoc 2/6 [2 r.], s. 844. Cf *nienawidzieć czego w kim*, »nienawidzieć chwały bożej«, »nienawidzieć nieprawości«.

nienawidzieć kogo (A) (6): co przewrotność czynili nienawidziałem ie. *Leop Ps* 100/3, *Os* 9/15; *OrzList c*; nie dziw ielłize Kápłany nienawidzą ludzie *OrzRozm G4*; *BudBib Deut* 22/13; *WujNT* 867 *marg*.

nienawidzieć co (7): *OpecŻyw* 90v; *PatKaz III* 152v; *MurzNT Ioann* 3/20; To co k yego dobremu ząwždy s tego łfydzi/ Boyaźn miłego Bogą dziwnye nyenawidzi. *LubPs* I4v; liedm rzeczy ktore Pan nienawidzi *Leop Prov* 6 *arg*; *OrzList c*; *KarnNap* F3.

nienawidzieć kogo (G a. A) (120): Wiem iż mię ty nienawidziłz/ A o inney żenie myśliłz. *BierEz* B4v; *OpecŻyw* 12v, 66 [2 r.]; widząc brácia iego iż go ocyec więcey miłował nád yne/ nyenawidzieli go *HistJóz Av*; *TarDuch* A6v; bárzo go nienáwidzili/ widząc że lud poślpolity/ od nie⁸⁰ słowa bożego słuchaiąc/ ich fałz v znawał *MurzHist Cv*, K4, O3v; *MurzNT Luc* 6/22, 27; *LibMal* 1554/188v; *LubPs* Mv, P6v, S5v, T2v, eev, gg6; *KrowObr* 110v; Nienawidzi nas Pan/ przethoć nas wywiodł z żiemie Egipłkiey/ áby nas wydał w ręce Amoreużá *Leop Deut* 1/27, *Gen* 26/27, *Ex* 20/5, *Deut* 30/7, *Iudic* 14/16, *2.Reg* 5/8 (15); *BibRadz Lev* 26/17, *Deut* 5/9, *2.Par* 19/2, *Ps* 81/16, *Prov* 26/24, *Is* 66/5, *Luc* 1/71; *OrzRozm G4*; Nie nawidzyał tedy Ezau brátá fwego Iakobá *BielKron* 14v, 16, 218; *Mącz* 509d; Práwem przyrodzónym niewolnik Páná fwego nienawidzi *OrzQuin Q4*; *BudBib Iudic* 11/7, *2.Par* 1/11, *Prov* 14/17; *BudNT Ioann* 15/23 [2 r.] 24, 25, 17/14, *Rom* 9/13; *CzechRozm* 229 [2 r.], 243, 243v; niektorim nic nieiełt poślpolitzego/ iáko myślić o zábiciu tego kogo nienawidzą. *ModrzBaz* 79v, 67v, 108; *SkarJedn A3v*; *KochPs* 150; *SkarŻyw* 22, 41, 81, 263 [2 r.], 333, 484; *CzechEp* 8, 14, 17, 22 [3 r.], 93 [2 r.] (12); *ArtKanc A18*, M3v, M6; *Phil S*; *OrzJan* 7; *LatHar* 163; Ktoć mnie nienawidzi/ y Oycá mego nienawidzi. *WujNT Ioann* 15/23, *Matth* 6/24, 24/10, *Luc* 1/71, 6/22, 27 (14); *SkarKaz* 420a; *SkarKazSej* 674a. Cf »nienawidzieć brata«, »nienawidzieć nieprzyjaciela«.

nienawidzieć czego w kim (1): Chcefzli dobrim być odeym to od fiebie częgo w innym nienawidziłz *BielŻyw* 77.

nienawidzieć czym (3): *MurzHist* K4; Tyrannow [...] nie łłowy tylko/ ále wczynkiem/ iáko fie godziło/ nienawidział. *Phil* E2. Cf »nienawiścią nienawidzieć«.

W połączeniu z zaimkiem przeczącym, co wskazuje na odczuwanie przedrostka „nie” jako partykuły przeczącej (2): Nyech fie włlyfcy w tecz obroćá [...] Ktorzi w łprołnych myłłach łwoich Syonu wyerne⁸⁰/ Ilcye nigdy nye nawidzą s fercá vpornego. *LubPs* dd; Bo miłuielz włlyłthkie rzeczy ktore łą/ á żadney nienawidziż z tych kthoreš łthworzył *Leop Sap* 11/25.

W połączeniach szeregowych (8): Błogofławięni ielłeście/ gdyby wás ludzie nienáwidzili odłączali/ wrągali *MurzNT Luc* 6/22; Bo nie ná to łą Chriłtyáne wezwáni/ áby drugich prześládowali/ onym złość wyrządźáli/ p otwarzáli/ nienawidzieli *CzechEp* 101, 16, 17, 25, 31, 96; *WujNT Luc* 6/22.

W przeciwstawieniach: »(u)miłować (a. zamiłować, a. okazować miłość) (18), dobrze (a. mnogo dobrego) czynić (a. życzyć) (5), kochać się (2), wywyszać ... nienawidzieć« (26): *BierEz* M; *ForCnR* E3v; Tento Dyogenes łwego y innego imienia nienawidział, ale w dobrowolnym vbołtwie fie kochał *BielŻyw* 72; *MurzNT Luc* 6/27; *KrowObr* 110v; *Leop Prov* 13/24, *Sap* 11/25; *BibRadz 2.Reg* 13/15,

Hebr 1/9; BielKron 229; Gdy dobrych nie nawidzą/ zdrayce wywyfzaią. WierKróc A3v; BudNT Matth 5/43, Rom 9/13; CzechRozm 243v; ModrzBaz 67v; życzymy dobrze tym którzy nas nie nawidzą SkarŻyw 22, 41, 81; ArtKanc M6; WujNT Matth 6/24, Luc 6/27, Ioann 12/25, Rom 9/13, Hebr 1/9; Miłuy przyiaćielá á nienawidź nieprzyiaćielá twego. SkarKaz 312a, 420a.

W charakterystycznych połączeniach: nienawidzieć Boga (2), bojaźń Boga, brata [rodzonego] (2), chciwości, członki Chrystusowe, dobrych (2), dusze swej (3), hardości, heretykow, imienia, karanja, kłamstwa, kochania, kochankow, łakomstwa, męża [jakiego] (2), najwyższego kapłana (2), niepobożnego, nierządnic, nieszczęścia, niewiast, pałacow, Pana, papieża, przedsięwzięcia złego, rozkoszy, sławy, sprawiedliwości, syna, świąt, tyranow, uczniów Chrystusowych, uczynkow [czyich] (2), urząd papieski, wszetecznic, złego (złych (ludzi)) (3), (zgromadzenia) złośników (2); barzo nienawidzieć (4), darmo, dziwnie, niesprawiedliwie, okrutnie (2), skrycie, tajemnie, więcej, zgodnie.

Zwroty: »nienawidzieć brata, bliźniego« = fratrem odisse PolAnt, Vulg [szyk zmienny] (9:1): KromRozm I B4v; Iełliby kto rzekł/ Miłuię Bogá/ á brátáby fwego nienawidział/ kłamcą ieft BibRadz 1.Ioann 4/20; KuczbKat 315; SkarŻyw 121; Prožno fięten [!] chłubi z Christyáństwá kto nienawidzi bliźniego. CzechEp 8, 17; WujNT 1.Ioann 2/9, 11, 3/15, 4/20.

»nienawidzieć chwały bożej, prawdy bożej« [szyk zmienny] (1:1): MurzNT 111; Gdyż ten Pfalm nie tylko przeciwko tym kthorzy nienawidzą prawdy Bożey ieft włafnie położony LubPs M.

»[jaką] nienawiścią nienawidzieć« (1): Dołkonáłą nienawifcyą nye nawidzyálem ich/ Y s tądżem nyeprzyyacyoły ták frogye myewał z nich. LubPs eev.

»nienawidzieć nieprawości, zła (a. złości)« = odisse iniquitatem PolAnt, Vulg; abominationem a. malum odio habere PolAnt [szyk zmienny] (2:2): Vmiłowałes fprawiedliwość/ á nienawidziałes nieprawości BibRadz Hebr 1/9; Miłońnicy Iehowy nienawidźcie zła BudBib Ps 96/10, Eccli 15/13; WujNT Hebr 1/9.

»nienawidzieć nieprzyjaciela (a. nieprzyjaciół)« [szyk zmienny] (4): Będziefz miłowác bliźniego twego [odio habebis inimicum tuum]/ á nienawidzieć będziefz nieprzyiaćielá twego. BudNT Matth 5/43; KochPs 204; CzechEp 280; SkarKaz 312a.

»jako psa nienawidzieć« (1): iáko pfa ták nienawidział fwego ftárfzego/ świętego Anzelmá. SkarŻyw 333.

Szeregi: »bać się i nienawidzieć« (1): ArtKanc H18v cf W przen.

»nienawidzieć, (i) brzydzić się« = odisse et detestari Vulg; odisse et abominari PolAnt [szyk 4:2] (6): Sześci rzeczy nienawidzi Pan/ y fiódma fie brzydzi dułlá iego. Leop Prov 6/16; GórnDworz H7; BudBib Ps 118/ 163; Niepobożného nienawidzę/ Złoczyńcą iáko żyw fye brzydżę KochPs 150; ArtKanc M3v; ZawJeft 24.

»gniewać się, nienawidzieć« (1): Azaż [...] nie ten też [jest mężobójcą] co fię ná drugiego gniewa/ onego nienawidzi/ á náwet y Racha mowi. CzechEp 174.

»nienawidzieć i nie miłowác« (1): Nienawidziłz thy y nie miłuięz mię [odisti me et non diligis] Leop Iudic 14/16.

»nienawidzieć, (a, i) prześladować« (3): the wśyftkie przekłęftwá/ obroci ná nieprzyiaciele twoie/ y ná the kthorzy ciebie nienawidzą á prześláduią [qui oderunt te et persequuntur]. *Leop Deut* 30/7; *CzechEp* 14, 93.

W przeni (20) : *OpecŻyw* 66 [2 r.]; choc co na wałze przymużanié wfty czynię/ iednak łercem boga okrutnie nie nawidzę *MurzHist* K4; *MurzNT Ioann* 3/20; Nie dziwuyćie łie themu brácia/ iefliżec was łwiat nienawidzi. *Leop* 1.*Ioann* 3/13; *GórnDworz* H7; *WujJud* 158v; Ięzyká kłamliwego nienawidzi vniżony *BudBib Prov* 26/28; *BudNT Ioann* 17/14; *CzechRozm* 229; *SkarŻyw* 263; *CzechEp* 22 [3 r.]; Bo ten co wśyftko złe broi/ bárzo łię łwiatłoci boi/ y dziwnie iey nienawidzi *ArtKanc* H18v; *WujNT Ioann* 3/20, 15/18, 19, 1.*Ioann* 3/13.

W charakterystycznych połączeniach: serce nienawidzi, łwiat (12); *nienawidzić języka kłamliwego, łwiatłoci (łwiatłoc)* (4); *sercem (w sercu) nienawidzić* (2).

Synonim: nienajrzec.

Formacje współrdzenne cf WIDZIEĆ.

Cf **NAWIDZIEĆ, NIENAWIDZĄCY, NIENAWIDZENIE, NIENAWIDZIAN, NIENAWIDZONY**